

ler de bu konuyla ilgilidir. *Risâle fi'l-vefk* (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 118, 6467), *Vefku'l-müşelleş ve'l-muhammes* (Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 2265/5), *el-Fevâ'idü'l-müteferrika fi'l-vefk ve'l-havâş* (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3671/7), *Hâl-i Vasat Vefk-i Muhammesin Târifine Dair Manzûme* (Süleymaniye Ktp., Reşid Efendi, nr. 1031-1032); *el-İrşad ilâ vefki'l-a'dâd* (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 4801), *Muntehabü künhi'l-murâd fi vefki'l-a'dâd* (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2801), *Risâle fi hâkki 'ilmi'l-vefk ve şürûtihi ve envâ'ihî ve havâşşih* (bk. bibl.), *Risâle fi 'ilmi'l-vefk* (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 1863/04), *Risâle fi'l-vefk* (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 4801/08; Cârullah Efendi, nr. 1539/04; Lâleli, nr. 3720/06), *Risâle fi vefki'l-'arazî* (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 1444/2).

BİBLİYOGRAFYA :

Tehânevî, *Keşşâf* (Dahrûc), II, 1801; *Kâmus Tercümesi*, III, 1031-1032; Gazzâlî, *el-Münkiz mine'd-dalâl*, Beyrut 1408/1987, s. 85; Ahmed b. Ali el-Bûni, *Şemsü'l-ma'ârifil-kübrâ*, Beyrut, ts. (el-Mektebetü's-sekâfiyye), I, 35; Taşköprizâde, *Miftâhu's-sa'âde*, I, 395; İbn Binti Ebû Saîd, *Mütevcibü'l-mehâmid fi Şerhi Hâtemi Ebi Hâmid*, Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 5389, vr. 109^a-145^b; Abdurrahman b. Muhammed el-Bistâmî, *Şemsü'l-âfâk fi 'ilmi'l-hurûf ve'l-eufâk*, Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2807, vr. 74^a vd.; Deyrebî, *Kitâbü'l-Mücerrebât*, [baskı yeri ve tarihi yok], s. 41, 78; Yûsuf Muhammed el-Hindî, *el-Cevherü'l-gâli fi havâşşil-müşelleş il'î-Gazzâlî*, Kahire, ts. (Mektebetü's-Şeyh Abdülmün'im es-Sabrî el-Kütübî), s. 10-38, 44-52; *Risâle fi hâkki 'ilmi'l-vefk ve şürûtihi ve envâ'ihî ve havâşşih*, Süleymaniye Ktp., Osman Huldî Öztürkler, nr. 54, vr. 3-9; Sıddîk Hasan Han, *Ebcedü'l-ülüm*, Beyrut, ts. (Dârü'l-kütübî'l-ilmiyye), II, 79; Seyyid Süleyman el-Hüseynî, *Kenzü'l-havâs*, İstanbul 1341, s. 5-46; Yusuf Çakar, *Gizli İlimler*, İstanbul 2005, s. 240-252; J. Ruska, "Vefk", *İA*, XIII, 256-258.

İLYAS ÇELEBİ

VEHB el-HAYR

(وهب الخير)

Ebû Cühayfe Vehb b. Abdillâh b. Müslim es-Süvâi (ö. 74/693)

Sahâbî.

Muhtemelen milâdî 620 yılından kısa bir süre önce doğmuştur; Abdullah b. Abbas'ın akrası olması bunu göstermektedir. Âmir b. Sa'saa kabilesinin Süvâe koluna mensuptur. Babasının adı bazı kaynaklarda Câbir ve Vehb diye de geçmektedir. Vehb'in Hz. Peygamber'le ne zaman

görüştüğü ve İslâmiyet'i ne zaman kabul ettiği bilinmemekte, 9 (630) yılında Beni Âmir b. Sa'saa heyetiyle Medine'ye geldiği ve on yaşında iken İslâm'a girdiği sanılmaktadır. O sırada henüz bulûğ çağına ermediği, ancak ok yontup işleyecek kadar akıllı ve becerikli (İbn Abdülber, IV, 1561) ve Resûl-i Ekrem'in şemâli hakkında gördüklerini zaptedip nakledecek kadar zeki ve dikkatli (Belâzürî, I, 396) olduğu belirtilmekte, Resûlullah'ı küçük yaşta gören sahâbiler arasında sayılmaktadır. Kendisinden nakledilen bir rivayete göre Vedâ hac-cında bulunmuş ve Mekke ile Mina arasındaki Ebtah'ta Hz. Peygamber'in çadırında konaklamış, Bilâl-i Habeşî'nin ezan okuduğunu ve Resûlullah'ın abdest alıp öğle ve ikinci namazlarını seferî olarak kıldığını görmüştür (*Müsned*, IV, 308-309). Vehb, küçük yaşta iken Resûl-i Ekrem'in yanında bulunduğu bir sırada aşırı yemek yüzünden geçirince Resûlullah ona çok yememesini tavsiye etmiş, onun da bu tavsiyeye hayatı boyunca uyduğu belirtilmiştir (İbnü'l-Esîr, V, 48-49).

Vehb, 17 (638) yılında Kûfe şehrinin kurulması üzerine ailesiyle birlikte oraya göç etti. Burada Âmir b. Sa'saa kabilesi mensuplarının oturduğu mahalleye yerleşti. 36'da (656) Hz. Ali Irak'a gelip Kûfe'ye yerleşinceye kadar burada sade ve sakin bir hayat yaşadı. Daha sonra Hz. Ali'nin yanında yer aldı; Sıffin'de Emevîler'e (37/657), Nehrevan'da Hâricîler'e (38/658) karşı savaştı, onun diğer savaşlarına da katıldı. Hz. Ali cuma namazlarında ve diğer vakitlerde minberde konuşurken Vehb minberin yanında ayakta durup onu korurdu. Bu sebeple Hz. Ali kendisini çok sever, ona güvenir, Vehb el-Hayr ve Vehbullah diye hitap ederdi. Vehb el-Hayr diye şöhret bulması da bundan dolayıdır. Vehb, Kûfe'de bulunduğu dönemlerde kolluk kuvvetlerinin başına getirildi, beytülmalin sorumluluğunu da üstlendi. Hz. Ali'den sonra yönetime gelen Emevîler zamanında siyasî olaylara karışmamaya özen gösterdi ve Kûfe'de yaşamaya devam etti, hayatının bu döneminde daha çok ilimle meşgul oldu. Ya'kübî onu Abdülmelik b. Mervân devri (685-705) fakihleri arasında saymaktadır (*Târîh*, II, 282). Vehb'in 64 (683) veya 72 (691) yıllarında, hatta 80'den (699) sonra vefat ettiğine dair rivayetler varsa da onun Bişr b. Mervân'ın Irak valiliği sırasında 74 (693) yılında Kûfe'de öldüğü bilinmektedir. Vehb Kûfe'de en son vefat eden sahâbîdir.

Bizzat Hz. Peygamber'den, ayrıca Ali b. Ebû Tâlib ve Berâ b. Âzib'den hadis nak-

leden Vehb'in hadis kaynaklarında kırk beş rivayeti yer almıştır (İbn Hazm, s. 86). Kendisinden oğlu Avn b. Ebû Cühayfe dışında Ebû İshak es-Sebîî, Âmir b. Şerâhîl eş-Şa'bî, Ali b. Akmer, Hakem b. Uteybe, Seleme b. Küheyl ve İsmâil b. Ebû Hâlid rivayette bulunmuş, rivayetleri *Kütüb-i Sittet*'de nakledilmiştir. Bu rivayetlerden altısı Buhârî ve Müslim tarafından tahrîf edilmiş, üçü hem *Şahîh-i Buhârî* hem *Şahîh-i Müslim*'de yer almış, geri kalan üçü ise sadece *Şahîh-i Buhârî*'de nakledilmiştir (Yahyâ b. Ebû Bekir el-Âmirî, s. 276). Bazı Şîa kaynaklarında, Vehb'in Hz. Ali'nin hilâfeti döneminde onunla birlikte hareket etmesinden dolayı Şîa taraftarı olduğu ileri sürülmüşse de Ali'nin vefatından sonra onun adına hareket edenler arasında adının zikredilmemesi, Hz. Ali'den Resûl-i Ekrem'in kendisine başkalarının bilmediği bir şey vasiyet etmediğine dair bilgi aktarması (Ebû'l-Fidâ İbn Kesîr, X, 529), Resûlullah'tan sonra ümmetin en hayırlılarından Hz. Ebû Bekir ile Ömer olduğu şeklinde rivayetlerinin bulunması (*Müsned*, I, 106) bu iddianın yanlışlığını ortaya koymaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, I, 106; IV, 307-309; İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, VI, 63-64; Belâzürî, *Ensâb*, I, 396; Ya'kübî, *Târîh*, II, 282; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), III, 716; İbn Hazm, *Esmâ'ü's-şahâbeti'r-ruvât* (nşr. Seyyid Kesrevî Hasan), Beyrut 1412/1992, s. 86; İbn Abdülber, *el-İst'âb* (Bicâvî), IV, 1561, 1619-1620; Hatib el-Bağdâdî, *Târîhu Medîneti's-selâm* (nşr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf), Beyrut 1422/2001, I, 560-561; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, Beyrut, ts. (Dârü'l-fikr), IV, 684-685; V, 48-49; Nevevî, *Tehtizib*, II, 201-202; Zehebi, *A'lâmü'n-nübelâ*, III, 202-203; Ebû'l-Fidâ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî), Cize 1418/1997-98, IV, 563; VII, 558; VIII, 393, 414, 424, 453; X, 529; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), VI, 626; a.mlf., *Tehtizibü't-Tehtizib*, Beyrut 1404/1984, XI, 145; Yahyâ b. Ebû Bekir el-Âmirî, *er-Riyâzû'l-müstetâbe* (nşr. Ömer ed-Dîravî Ebû Hacle - M. Abdülkâdir Atâ), Beyrut 1409/1988, s. 276.

MEHMET EFENDİOĞLU

VEHB b. KÂBÛS

(وهب بن قابوس)

Vehb b. Kâbûs el-Müzenî (ö. 3/625)

Sonradan katıldığı Uhud Gazvesi'nde şehid düşen sahâbî.

Adnânîler'in bir kolu olan Müzeyne kabilesindedir. Müzeyneliler hicretten hemen sonra müslümanlarla iyi ilişkiler kurmuş, 5 (626) yılında da 400 kişilik bir heyetle Medine'ye gelip topluca müslüman